

«IT-PARK UZBEKISTAN» VA ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИ БИЛАН ЎЗАРО БОҒЛИҚЛИГИ ВА ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ МОДЕЛИ

*А.Х.Абдуллаев - “Кадастр агентлиги” ўринбосари т.ф.д., доцент,
Р.А.Тураев – “Ўздаверлойиҳа” ДИЛИИ Бош директори т.ф.д., профессор,
А.А.Абдуллаев – “IT-Park - Дастурий маҳсулотлар ва ахборот
технологиялари технологик парки дирекцияси” МЧЖ Худудларни
ривожлантириш бўйича директори,
Н.Абдуллаева – “Рақамли ҳукумат лойиҳаларини бошқариш маркази” бош
мутахассиси.*

Аннотация. *Ҳозирги глобал рақамли иқтисодиёт шароитида давлатлар рақобатбардошликни табиий ресурслар эмас, балки технология, инновация ва инсон капитали орқали таъминламоқда. Ўзбекистонда таъкил этилган «IT-Park Uzbekistan» нафақат технологик кластер, балки мамлакат иқтисодиётини модернизация қилиш ва глобал рақобатга тайёрлаида муҳим институционал механизм сифатида хизмат қилади. Мақолада IT Park ва Ўзбекистон иқтисодиёти ўртасидаги ўзаро боғлиқлик механизми таҳлил қилинади. IT Park экспорт, валюта тушуми, юқори малакали иш ўринлари ва инновацияга асосланган иқтисодий ўсишни таъминлайди, шу билан бирга давлат сиёсати ва ички бозор талаблари орқали қўллаб-қувватланади. Мақолада айланма модел концепцияси — Иқтисодиёт → IT Park → Экспорт → Валюта → ЯИМ → Иқтисодиёт — асосида IT Parkнинг узоқ муддатли иқтисодий самарадорлиги кўрсатилган.*

Калит сўзлар. *IT-Park, рақамли иқтисодиёт, инновация, экспорт, валюта тушуми, иқтисодий трансформация, Ўзбекистон, кадрлар, IT аутсорсинг, технология интеграцияси.*

Ҳозирги глобал иқтисодий ривожланиш шароитида давлатларнинг рақобатбардошлиги табиий ресурслар ёки анъанавий саноат қувватлари билан эмас, балки инсон капитали, инновация, технология ва рақамли

ечимлар даражаси билан белгиланмоқда. Рақамли иқтисодиёт шароитида юқори қўшимча қиймат яратадиган ИТ соҳаси иқтисодий ўсишнинг асосий драйверига айланиб, мамлакатларнинг жаҳон бозоридаги ўрнини белгилаб бермоқда. Шу нуқтаи назардан, Ўзбекистонда ташкил этилган «IT-Park Uzbekistan» фақатгина технологик кластер ёки дастурчилар жамланмаси эмас, балки мамлакат иқтисодиётини модернизация қилиш, диверсификациялаш ва глобал рақобатга тайёрлашда муҳим институционал механизм сифатида намоён бўлмоқда.

IT Park ва Ўзбекистон иқтисодиёти ўртасида мустаҳкам икки томонлама ўзаро боғлиқлик мавжуд. Бир томондан, IT Park иқтисодиётдан инсон ресурси, молиявий қўллаб-қувватлаш, инфратузилма ва ички талабни олади. Иккинчи томондан эса, иқтисодиёт IT Park орқали юқори қўшимча қиймат, янги экспорт манбалари, валюта тушуми ва юқори малакали иш ўринларига эга бўлади. Мазкур ўзаро таъсир механизми IT Parkни мамлакат иқтисодий трансформациясининг муҳим инструментига айлантиради.

IT Parkнинг Ўзбекистон иқтисодиётига таъсири, аввало, экспорт ва валюта тушумлари орқали намоён бўлади. IT Park резидентлари томонидан амалга оширилаётган дастурий таъминот ишлаб чиқиш, ИТ аутсорсинг, ВРО ва КРО хизматлари халқаро бозорга йўналтирилган бўлиб, мамлакатга тўғридан-тўғри валюта тушумини таъминлайди. Бу эса ташқи савдо балансини яхшилаш, миллий валютанинг барқарорлигини қўллаб-қувватлаш ва экспорт географиясини диверсификация қилишга хизмат қилади. Айниқса, ИТ экспорти хомашёга боғлиқ бўлмаган, юқори маржинал ва барқарор даромад манбаи сифатида иқтисодиётнинг узоқ муддатли барқарорлигига ижобий таъсир кўрсатади.

Шунингдек, IT Park орқали яратилаётган янги иш ўринлари иқтисодий ўсишнинг муҳим ижтимоий омили ҳисобланади. ИТ соҳасидаги иш ўринлари юқори маошли, интеллектуал меҳнатга асосланган ва глобал бозор билан бевосита боғлиқ бўлиб, аҳоли даромадларининг ўсишига олиб келади. Бу эса ички истеъмолни ошириб, солиқ базасининг кенгайишига ҳамда давлат

бюджети даромадларининг барқарор ўсишига хизмат қилади. Айниқса, ёшлар учун яратилаётган ИТ иш ўринлари ишсизлик даражасини пасайтириш ва ижтимоий барқарорликни таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

ИТ Park фаолияти орқали рақамлаштириш ва сунъий интеллект технологияларининг ривожланиши мамлакат ялпи ички маҳсулотида ИТ ва рақамли хизматлар улушининг ортишига олиб келади. Бу жараён иқтисодий хомашё ва паст қийматли секторлардан босқичма-босқич чиқариб, юқори қўшимча қийматли тармоқлар ҳиссасини оширади. Натижада иқтисодий ўсиш янада барқарор ва мувозанатли тус олади, ташқи иқтисодий шокларга бўлган таъсирчанлик камаяди.

Инновация ва меҳнат унумдорлигининг ошиши ИТ Parkнинг иқтисодийга қўшаётган энг муҳим ҳиссаларидан бири ҳисобланади. ИТ Park резидентлари томонидан ишлаб чиқиляётган ERP тизимлари, FinTech, GovTech, сунъий интеллект ва автоматлаштириш ечимлари бошқа тармоқларда харажатларни камайитириш, иш жараёнларини тезлаштириш ва шаффофликни ошириш имконини беради. Бу эса бутун иқтисодий бўйлаб меҳнат унумдорлигининг ўсишига, бошқарув самарадорлигининг яхшиланишига ва рақобатбардошликнинг ошишига олиб келади.

Шу билан бирга, Ўзбекистон иқтисодийнинг ўзи ҳам ИТ Park ривожига фаол таъсир кўрсатади. Давлат томонидан кўрсатиляётган солиқ имтиёзлари, ҳуқуқий енгилликлар, инфратузилмавий инвестициялар ва институционал қўллаб-қувватлаш ИТ Park учун қулай муҳит яратади. Давлат бу борада ИТ Park учун шарт-шароит яратувчи, рағбатлантирувчи ва тартибга солувчи муҳит ролини бажаради.

Иқтисодийнинг рақамлашуви банк, солиқ, соғлиқни сақлаш, таълим ва давлат бошқаруви соҳаларида ИТ ечимларга бўлган талабни кескин оширади. Бу эса ИТ Park резидентлари учун реал бозор, амалиёт кейслари ва маҳсулотларни синовдан ўтказиш имкониятларини яратади. Давлат буюртмалари ва ички бозор талабининг мавжудлиги ИТ компаниялар учун барқарор ривожланиш асосини шакллантиради.

Макроиктисодий барқарорлик ҳам IT Park ривожда муҳим омил ҳисобланади. Барқарор иқтисодий муҳит инвесторлар ишончини оширади, хорижий IT компанияларни жалб қилади ва IT Parkга тўғридан-тўғри инвестициялар оқимини таъминлайди. Бу эса технологик трансфер, билим алмашинуви ва маҳаллий кадрлар салоҳиятининг ошишига хизмат қилади.

Умуман олганда, IT Park ва Ўзбекистон иқтисодиёти ўртасидаги ўзаро боғлиқлик иқтисодий хавфларни камайтириш, ёшлар бандлигини таъминлаш, “brain drain” ўрнига “brain gain”ни шакллантириш ҳамда мамлакатнинг глобал рақобатбардошлигини оширишга хизмат қилади. Иқтисодиёт → IT Park → Экспорт → Валюта → ЯИМ → Иқтисодиёт занжирига асосланган айланма модель ўз-ўзини қувватловчи ва узок муддатли барқарор ўсишга йўналтирилган тизим сифатида намоён бўлади.

Хулоса қилиб айтганда, «IT-Park Uzbekistan» Ўзбекистон иқтисодиёти учун фақат технологик майдон эмас, балки иқтисодий трансформация платформасидир. Унинг самарадорлиги давлат сиёсати, хусусий сектор фаоллиги ва глобал бозор билан интеграция даражасига чамбарчас боғлиқ бўлиб, изчил ва мақсадли ёндашув орқали IT Park мамлакат иқтисодиётининг энг муҳим стратегик драйверларидан бирига айланиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ашурметов Р. Рақамли иқтисодиёт ва IT сектори ривожланиши. Тошкент: “Иқтисодиёт ва инновация” нашриёти, 2020.
2. Исмоилов Д. Ўзбекистонда IT Park ва инновацион экотизимларни ривожлантириш стратегияси. Тошкент: ТИВИ ПРЕСС. 2021.
3. Назаров Б. IT-аутсорсинг ва рақамли хизматлар: Ўзбекистон тажрибаси. Тошкент: “Экономика ва технология” журнали, №4, 2022.
4. Хўжаев М. Digital Uzbekistan – 2030 стратегияси ва IT-HUB имкониятлари. Тошкент: “Ўзбекистон Рақамли иқтисодиёти” журнали, №2, 2021.
5. Jahon iqtisodiyoti va raqamli texnologiyalar: global trends va O'zbekiston. (2021). Tashkent: Milliy iqtisodiy tahlil markazi.